

2023

ВІДХОДИ ТА ВІЙНА

(на прикладі міст Полтава та Львів)

ЕКОЛТАВА

Електронне науково-популярне видання з дослідження стану сектора управління твердими побутовими відходами під час російської агресії в Україні в приймальних громадах підготовлено ГО «Еколтава» в партнерстві з ГО «Нуль відходів Львів» у межах Ініціативи з розвитку екологічної політики й адвокації в Україні, що здійснюється за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам/авторкам цього дослідження та не обов'язково відображають погляди уряду Швеції. Відповідальність за зміст несе виключно ГО «Еколтава» та ГО «Нуль відходів Львів».

Цей документ розроблено дослідницькими командами ГО «Еколтава» та ГО «Нуль відходів Львів»

Рецензент:	Максим Сорока
Редактор:	Антон Нестеренко
Переклад:	Антон Нестеренко
Дизайн і верстка:	Роман Марчишин

Дослідницькі команди висловлюють подяку керівництву та працівникам Полтавського комунального автотранспортного підприємства 1628, представникам гуманітарних хабів, мешканцям села Макухівка за приділений час і надану інформацію для створення напрацювань за цим дослідженням.

Матеріали дослідження будуть корисними для гуманітарних хабів, підприємств із вивезення та захоронення відходів, а також і для мешканців, оскільки в дослідженні викладено рекомендації з ефективного управління відходами в період виникнення надзвичайних ситуацій для кожної з зазначених категорій.

Зміст цієї публікації можна безкоштовно копіювати й використовувати за умови наявності посилання на джерело інформації.

ЗМІСТ

Ключові слова та прийняті скорочення	4
Вступ	5
Розділ 1. Морфологічний склад твердих побутових відходів у приймальних громадах у період воєнного стану (на прикладі міст Полтава та Львів)	8
1.1. Морфологічний склад твердих побутових відходів у місті Полтава	9
1.2. Морфологічний склад твердих побутових відходів у місті Львів	17
Розділ 2. Відходи гуманітарних хабів	22
2.1. Відходи гуманітарних хабів міста Полтава	23
2.2. Відходи гуманітарних хабів міста Львів	31
Розділ 3. Полтавське сміттєзвалище в період воєнного стану	38
Розділ 4. Одноразові пластикові вироби: шкода та шляхи мінімізації	42
4.1. Екологічна культура мешканців	47
4.2. Державне регулювання відходів пластику одноразового використання	51
Висновки	55
Рекомендації	57

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Морфологічний склад твердих побутових відходів —

відсотковий вміст окремих досліджуваних компонентів, що складають загальну масу твердих побутових відходів.

Надзвичайна ситуація —

порушення нормальних умов життя й діяльності людей на територіях, спричинене аварією, катастрофою, епідемією, стихійним лихом, великою пожежею, застосуванням засобів ураження тощо, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних утрат.

Гуманітарний хаб —

пункти отримання та видачі гуманітарної допомоги.

Одноразова пластикова продукція —

продукція, яку повністю або частково виготовлено з пластику та яку не задумано, сконструйовано чи розміщено на ринку для здійснення протягом свого терміну експлуатації багаторазового обігу та кругообігів у спосіб повернення до виробника для повторного наповнення чи повторного використання за тим самим призначенням, для якого її було задумано.

04

ПРИЙНЯТІ СКОРОЧЕННЯ

ТПВ	тверді побутові відходи
ГО	громадська організація
ВПО	внутрішньо переміщені особи
КАТП-1628	Полтавське комунальне автотранспортне підприємство 1628
ОСББ	об'єднання співвласників багатоквартирного будинку

ВСТУП

Війна додала нових екологічних викликів, зокрема й у питанні управління побутовими відходами, яке в Україні й до цього було недосконалим. Під час війни в Україні побільшало окремих видів відходів¹ у містах і селах, зокрема відходів одноразового використання. Крім того, оскільки кількість утворюваних твердих побутових відходів прямо залежить від чисельності населення, то ймовірним є збільшення кількості відходів у приймальних громадах унаслідок вимушеної внутрішньої міграції з «гарячих»точок, що в свою чергу вимагає раціонального й ефективного реагування на отримані виклики. Останньому ймовірному сценарію й присвячено наше дослідження.

Для підтвердження чи спростування наших припущень стосовно цього нами було досліджено по одному місту західної та східної частини України — Полтава та Львів, які стали приймаючими містами після початку повномасштабного вторгнення росії.

Місто Полтава дотепер є прихистком для близько 62 тисяч внутрішньо переміщених осіб із «гарячих»точок України².

Місто Львів стало транзитним пунктом для осіб, що намагалися виїхати з країни в західному напрямку; більшість евакуаційних поїздів прямувала через Львів, більшість гуманітарних вантажів потрапляє на склади у Львові, де їх пересортовують і відправляють по Україні, місто стало прихистком для 94 тисяч ВПО³.

На початку дослідження ми допускали, що внаслідок внутрішнього переміщення мешканців можливе збільшення кількості твердих побутових відходів, зміна кількості окремих їх видів, поява нових об'єктів утворення відходів, тому цим дослідженням ми ставили собі за мету підтвердити чи спростувати наше припущення.

Акцент було зроблено на дослідженні зміни морфологічного складу твердих побутових відходів, оцінці утворюваних відходів у гуманітарних хабах міст, зокрема й відходів одноразового використання, способах мінімізації використання одноразових пластикових виробів.

Метою дослідження є дослідження зміни кількості й видового складу твердих побутових відходів у приймальних містах України під час російської агресії в Україні.

05

01

Рубрика «Відходи від війни: що це таке та як із ними впоратись?»
<https://rubryka.com/article/waste-from-war/>

02

<http://surl.li/ibgga>,
<http://surl.li/ibgfh>

03

<https://decentralization.gov.ua/news/16295>

Для досягнення цієї мети в ході дослідження було вирішено **завдання**:

- визначення морфологічного складу твердих побутових відходів у приймальних містах України (на прикладі міст Полтава та Львів) під час російської агресії в Україні;
- дослідження структури утворюваних відходів у гуманітарних хабах у приймальних містах України (на прикладі міст Полтава та Львів);
- дослідження масштабу практичного застосування пластику одноразового використання в умовах надзвичайних ситуацій і способи його мінімізації.

Період проведення дослідження: листопад 2022 — червень 2023.

Методологія проведення дослідження: натурні польові вимірювання, соціологічне опитування методом проведення глибинних інтерв'ю, огляд і узагальнення матеріалів інтернет-видань за тематикою дослідження, огляд нормативної документації щодо управління окремими видами відходів.

Ремарка: на прохання окремих залучених нами респондентів ми не наводимо їх імен у тексті цього дослідження.

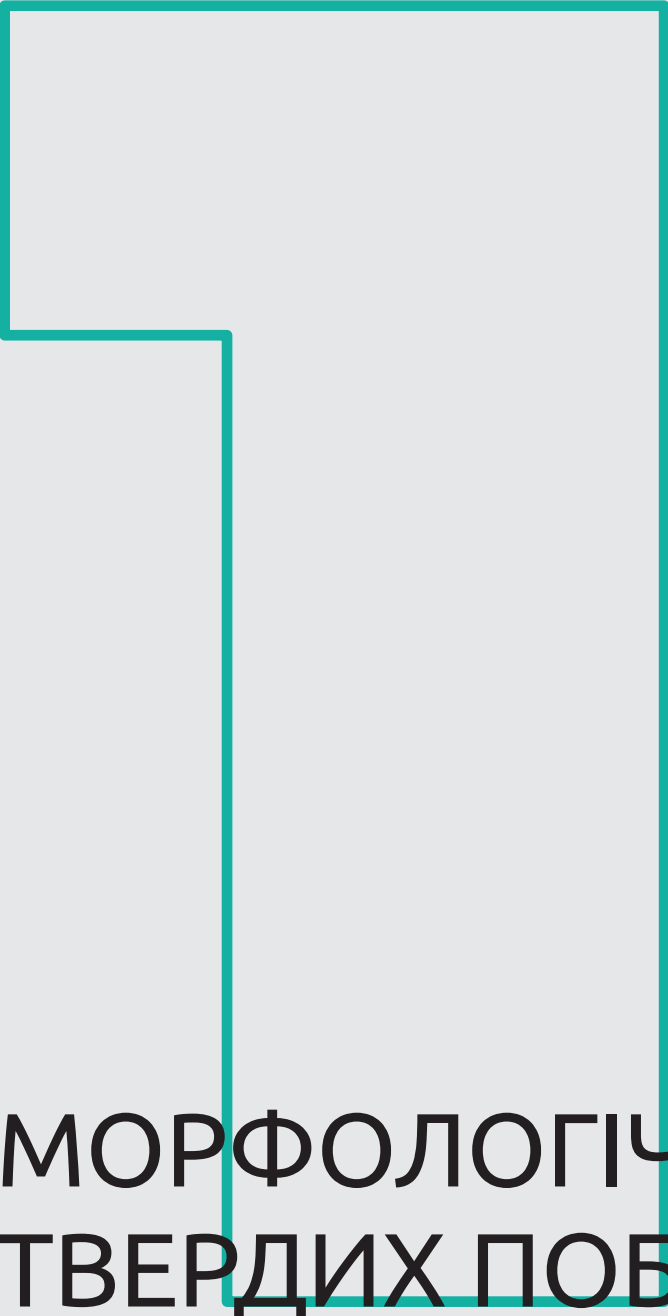
Основні результати дослідження

У ході дослідження було виявлено, що:

- з'явилися нові об'єкти утворення відходів: гуманітарні хаби, що забезпечують надання гуманітарної допомоги, харчування, проживання ВПО;
- для більшості хабів переважними відходами є відходи паперу, пластику, біовідходи, змішані побутові відходи;
- наявний низький рівень сортування утворюваних ТПВ (9 із 13 опитаних сортують) і повторного використання упаковки (6 із 13 повторно використовують упаковку) в хабах;
- виявлено проблему утилізації небезпечних видів відходів, зокрема протермінованих ліків. Хаби не знають, що робити з таким типом відходів;
- є потреба в створенні системи управління органічними відходами (зокрема харчовими), оскільки їх у ТПВ понад 50%;
- за результатами проведеного морфологічного аналізу складу твердих побутових відходів в обох приймальних містах переважають: харчові відходи 50–58%, полімери — 15–29%, скло — 5,5–6%;
- підтверджено, що за надзвичайної ситуації для першочергових потреб (харчування, організація побуту) використовують найдешевші та найдоступніші матеріали (пластик одноразового використання).

Ключові пропозиції дослідження:

У ході дослідження розроблено рекомендації для гуманітарних хабів, підприємств із вивезення та захоронення відходів, мешканців щодо ефективної системи управління ТПВ в період надзвичайних ситуацій. Наведено огляд нормативної документації щодо управління відходами пластику одноразового використання, наведено перелік екологічних замінників.

МОРФОЛОГІЧНИЙ СКЛАД ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ У ПРИЙМАЛЬНИХ ГРОМАДАХ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

(НА ПРИКЛАДІ МІСТ ПОЛТАВА ТА ЛЬВІВ)

04

«Рекомендації щодо організації розвитку системи управління побутовими відходами у Полтавській міській територіальній громаді в частині управління великогабаритними, ремонтними відходами та відходами зелених насаджень» підготовлені командою ГО «Еколтава» у рамках Проекту «Інтегрований розвиток міст в Україні II» Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) ГМБХ <https://www.ekoltava.org/informaterialy>.

05

<https://katp.pl.ua/page/adresi-roztasuvanna-velikogabaritnih-kontejneriv.html>

Дослідження морфологічного складу побутових відходів є складовою частиною для підготовки стратегії громади щодо управління відходами та дає можливість визначити оптимальну та найбільш ефективну систему збирання та переробки відходів.

Морфологічний склад визначають як відсотковий вміст окремих компонентів, що складають загальну масу відходів. З'ясування морфологічного складу допомагає оцінити вміст ресурсоцінних матеріалів, які можливо вилучити, відсортувати й переробити.

09

1.1. МОРФОЛОГІЧНИЙ СКЛАД ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ У МІСТІ ПОЛТАВА

Тверді побутові відходи міста Полтава в основному представлено такими категоріями⁴:

- змішані відходи (відходи від домогосподарств, а також відходи з інших джерел, якщо ці відходи за своїм складом можна зарахувати у відходи домогосподарств);
- великогабаритні відходи (по місту Полтава збирають у спеціальні змінювані контейнери для великогабаритних відходів)⁵;

06
<https://poltava.to/news/69858/>

07
<https://rubryka.com/article/ecobus-poltava/>

08
Рішення виконавчого комітету Полтавської міської ради № 150 від 05.08.2021 р.
<http://surl.li/ibklk>

09
Аналітичний звіт за результатами дослідження «Екологічно-соціальна дискримінація населення за фактором проживання біля сміттєзвалища» підготовлені ГО «Еколтава»
<https://www.ekoltava.org/wp-content/uploads/2022/01/Mij-susid-smittyevzvalyshhe.pdf>

10
«Рекомендації щодо організації розвитку системи управління побутовими відходами в Полтавській міській територіальній громаді в частині управління великогабаритними, ремонтними відходами та відходами зелених насаджень» підготовлено командою ГО «Еколтава» в рамках Проєкту «Інтегрований розвиток міст в Україні II» - Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) ГмбХ <https://www.ekoltava.org/infomaterialy>.

- ремонтні відходи, які утворюються в процесі ремонту житла мешканців;
- роздільно зібрані відходи (по місту Полтава папір, скло, пластик збирають у спеціальні незмінювані контейнери окремо для кожного зі згаданих компонентів)⁶;
- небезпечні відходи в складі побутових (по місту Полтава їх збирає мобільний пункт прийому «Екобус» за графіком із погоджених місць, зазвичай біля великих супермаркетів)⁷.

Збирання та перевезення твердих побутових відходів у місті Полтава здійснюється на договірних засадах між утворювачем відходів (споживачем послуг) і перевізником (виконавцем послуг, для Полтави це КАТП-1628)⁸.

Вивезення зібраних твердих побутових відходів здійснюється на Полтавське сміттєзвалище (с. Макухівка), яке місто експлуатує з 1953 року⁹.

Наприкінці 2022 року ГО «Еколтава» в рамках підготовки «Рекомендацій щодо організації розвитку системи управління побутовими відходами в Полтавській міській територіальній громаді в частині управління великогабаритними, ремонтними відходами та відходами зелених насаджень» досліджувала питання динаміки обсягу утворення твердих побутових відходів у місті Полтава. Обсяги утворених твердих побутових відходів протягом 2020–2022 років надано КАТП-1628¹⁰ та наведено нижче.

ОБСЯГИ УТВОРЕНИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ ПО МІСТУ ПОЛТАВА

	2020 РІК	2021 РІК	2022 РІК (СТАНОМ НА ВЕРЕСЕНЬ 2022 РОКУ)
ПО МІСТУ ПОЛТАВА	76729 Т	77818 Т	50909 Т

ОБСЯГИ РОЗДІЛЬНО ЗІБРАНОЇ ВТОРИННОЇ СИРОВИНИ ПО МІСТУ ПОЛТАВА

	2020 РІК	2021 РІК	2022 РІК (СТАНОМ НА ВЕРЕСЕНЬ 2022 РОКУ)
ПЛАСТМАСА	70 Т	56 Т	—*
ПЕТФ ПЛЯШКА	193 Т	193 Т	20 Т
СКЛОБІЙ	226 Т	180 Т	86 Т
МАКУЛАТУРА	415 Т	123 Т	10 Т

* збір не здійснювався, із відходів пластику збирали тільки ПЕТФ-пляшки.

На об'єм утворення побутових відходів у місті Полтава впливає пере-
дусім чисельність населення. Утворювачами побутових відходів у місті
є постійні, тимчасові мешканці та гості міста.

У рамках розробки Рекомендацій ГО «Еколтава» було здійснено про-
гнозування обсягів утворення побутових відходів у місті Полтава за
рахунок ВПО, враховуючи затверджені виконавчим комітетом Полтав-
ської міської ради норми надання послуг поводження з побутовими
відходами (норми утворення побутових відходів)¹¹. Для розрахунку було
взято дані за грудень 2022 року, оскільки саме в цей час розробляли
Рекомендації.

За даними КО «Інститут розвитку міста Полтава»¹² станом на 06.12.2022
року в громаді зареєстровано 61192 внутрішньо переміщені особи.

Це кількість лише офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених
осіб, тому вона може бути далеко не остаточною.

Враховуючи згадану кількість ВПО у місті, можна припустити, що до
раніше продукуваних відходів міста додалося як мінімум 126 423 м³
(близько 31 тис. т.) змішаних побутових відходів і 21 417 м³ великогаба-
ритних відходів. Це фактично близько 22% додаткового обсягу побу-
тових відходів.

У 2020 році ГО «Еколтава» в партнерстві з ГО «Zero Waste Lviv», Агенці-
єю користувальницьких досліджень «Фама» за підтримки «Zero Waste
Europe» проводила аналітичне дослідження впливу пандемії Covid-19
на управління відходами в Україні¹³. У рамках цього напрацювання
було досліджено зміни структури відходів від населення в період за-
провадження жорстких карантинних обмежень, конкретно — через
визначення морфологічного складу твердих побутових відходів меш-
канців міста Полтава та міста Львів.

Визначення морфологічного складу твердих побутових відходів у місті
Полтава було виконано в контейнерах для змішаних відходів на кон-
тейнерному майданчику мікрорайону «Браїлки» (по вул. Кучеренка).
За дослідженням було виконано обрахунок відсоткового вмісту кон-
тейнера за такими категоріями:

- вторсировина;
- органічні відходи;
- інші відходи, які не переробляють.

Під час реалізації теперішнього проєкту ГО «Еколтава» висунула припу-
щення, що зміна морфологічного складу твердих побутових відходів під
час різного роду надзвичайних ситуацій прямо залежить від першочер-
гових потреб населення. Таким чином, було заплановано визначення
морфологічного складу твердих побутових відходів і в теперішньому про-
єкті з подальшим порівнянням отриманих результатів із попередніми.

У листопаді 2022 року ГО «Еколтава» було проведено визначення мор-
фологічного складу твердих побутових відходів міста Полтава на до-
сортувальному майданчику КАТП-1628 поблизу Полтавського сміттє-
звалища (с. Макухівка)¹⁴.

11

Рішення виконавчого ко-
мітету Полтавської міської
ради №189 від 16.09.2021 р.
<http://surl.li/ibvzi>

12

Дані отримано під час
неформального спілку-
вання з директором КО
«Інститут розвитку міста
Полтава»

13

Звіт із дослідження
нових впливів на до-
вкілля в умовах епідемії
COVID-19 в Україні
https://zerowastelviv.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/eng_-waste-covid-19_report_2020.pdf

14

Стаття з сайту
ГО «Еколтава»
<https://www.ekoltava.org/2023/01/13/shho-poltavtsi-vykydayut-u-smittyevi-baky>,
Допис із Facebook-
сторінки ГО «Еколтава»
<http://surl.li/ibwcs>

Знімок ГО «ЕкоПолтава»

Сортування ТПВ

12

Визначення морфологічного складу твердих побутових відходів у місті Полтава у листопаді 2022 року виконано на досортувальному майданчику КАТП-1628 поблизу Полтавського сміттєзвалища (с. Макухівка) із вмісту сміттєвоза.

Знімок ГО «ЕкоПолтава»

Зважування харчових відходів

Знімок ГО «Екоптава»

Зважування полімерів (пластик, пластмаси)

13

Знімок ГО «Екоптава»

Досортувальний майданчик КАТП-1628

Визначення морфологічного складу побутових відходів виконували відповідно до Методичних рекомендацій із визначення морфологічного складу твердих побутових відходів, затверджених наказом Мінжитлокомунгоспу України від 16.02.2010 № 39¹⁵.

При цьому порівняно з дослідженням 2020 року визначення було проведено зі сміттєвоза на майданчику КАТП-1628 біля Полтавського сміттєзвалища. Для аналізу проведено дослідження вмісту сміттєвоза, маршрут якого включає досліджуваний у 2020 році район міста.

15

Наказ Мінжитлокомунгоспу України від 16.02.2010 № 39
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0039662-10#Text>

16

<https://poltava.to/news/50607/>

Слід зазначити, що обидва дослідження проводили в період, коли в місті Полтава вже запровадили систему роздільного збирання відходів скла, пластику, паперу (по місту встановлено контейнери для роздільного збирання цих компонентів)¹⁶.

Отримані дані за 2020 і 2022 роки представлено за категоріями «вторсировина», «органічні відходи» та «відходи, які не переробляють» і наведено нижче. У 2020 році визначення морфологічного складу проводили тільки за трьома категоріями, без деталізації по окремих видах відходів, тому для порівняння з попередніми результатами в 2022 році було досліджено ці самі три категорії.

МОРФОЛОГІЧНИЙ СКЛАД ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ
У МІСТІ ПОЛТАВА ЗА 2020 І 2022 РОКИ

	2020 РІК	2022 РІК
ВТОРСИРОВИНА	18,2%	19,4%
ОРГАНІЧНІ ВІДХОДИ	53,0%	49,7%
ІНШІ ВІДХОДИ, ЯКІ НЕ ПЕРЕРОБЛЯЮТЬСЯ	28,8%	30,9%

Через дослідження 2020 та 2022 років встановлено, що понад половину змішаних твердих побутових відходів складають органічні відходи. Тому в першу чергу слід звернути увагу на управління органічними відходами в місті.

У 2022 році визначення морфологічного складу твердих побутових відходів було виконано за доповненим переліком видів відходів, оскільки акцент було зроблено на дослідження відходів пластику одноразового використання. Отриманий відсотковий вміст розраховано як середнє значення між трьома послідовно здійсненими вимірюваннями. При цьому для вимірювання обрано вміст сміттєвоза з того самого досліджуваного району. Було взято контрольну пробу вагою 300 кг для кожного з трьох проведених вимірювань.

Досліджувані компоненти відходів у 2022 році було визначено відповідно до Методичних рекомендацій із визначення морфологічного складу твердих побутових відходів, затверджених наказом Мінжитлокомунгоспу України від 16.02.2010 N 39, і наведено нижче.

МОРФОЛОГІЧНИЙ СКЛАД ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ
У МІСТІ ПОЛТАВА ЗА 2022 РІК

НАЗВА ВИДУ ВІДХОДІВ	ВМІСТ, %
ХАРЧОВІ ВІДХОДИ (ОВОЧІ, ФРУКТИ, ВІДХОДИ САДІВНИЦТВА ТОЩО)	49,7
ПАПІР І КАРТОН	2,8
ПОЛІМЕРИ (ПЛАСТИК, ПЛАСТМАСИ)	29,4
СКЛО	6,3

НАЗВА ВИДУ ВІДХОДІВ	ВМІСТ, %
ЧОРНІ МЕТАЛИ	1,3
КОЛЬОРОВІ МЕТАЛИ	0,8
ТЕКСТИЛЬ	4,8
ДЕРЕВО	—
НЕБЕЗПЕЧНІ ВІДХОДИ (БАТАРЕЙКИ, ТАРА ВІД РОЗЧИННИКІВ ТОЩО)	1,2
КІСТКИ, ШКІРА, ГУМА	0,9
ЗАЛИШОК ТПВ ПІСЛЯ ВИЛУЧЕННЯ КОМПОНЕНТІВ (КАМІННЯ, ВУЛИЧНИЙ ЗМЕТ ТОЩО)	2,9

ПРОМІЖНІ ВИСНОВКИ ЗА РОЗДІЛОМ:

За отриманими результатами в 2022 році можна зробити проміжні висновки:

- більшу частину змішаних відходів складають харчові відходи (близько 50%);
- наявний низький рівень сортування відходів скла, паперу, пластику, попри встановлені контейнери для їх роздільного збору;
- потрапляння до контейнерів для роздільного збору відходів (скло, папір, пластик) додаткових видів відходів (органічних решток; потрапляння в контейнери для пластику полімерів, які не піддаються переробці) вимагає додаткового сортування працівниками КАТП-1628. Перемішування вторсировини за наявності органічних компонентів призведе до забруднення відносно чистих матеріалів, збільшення кількості неперероблюваного залишку та зменшення кількості ресурсоцінної сировини.

До контейнерів для змішаних відходів потрапляє багато ПЕТ-пляшок, паперу, склобою, хоча по місту встановлено контейнери саме для цих видів відходів. Серед полімерів велика частка припадає на ватні палички, поліетиленову плівку, пластикові вироби одноразового використання — пакети, тара з-під фасованих харчових продуктів.

Проаналізувавши отримані результати й проміжні висновки, ми припускаємо, що причинами цього є:

- низький рівень інформування населення про рекомендації щодо сортування,
- відсутність інформаційних табличок, наліпок, які роз'яснюють, що можна викидати в контейнери з маркуванням «пластик», «скло», «папір»,
- брак інформації про подальшу долю відсортованої громадянами вторсировини.

Тому особливу увагу потрібно звернути на проведення просвітницької та роз'яснювальної роботи серед населення міста.

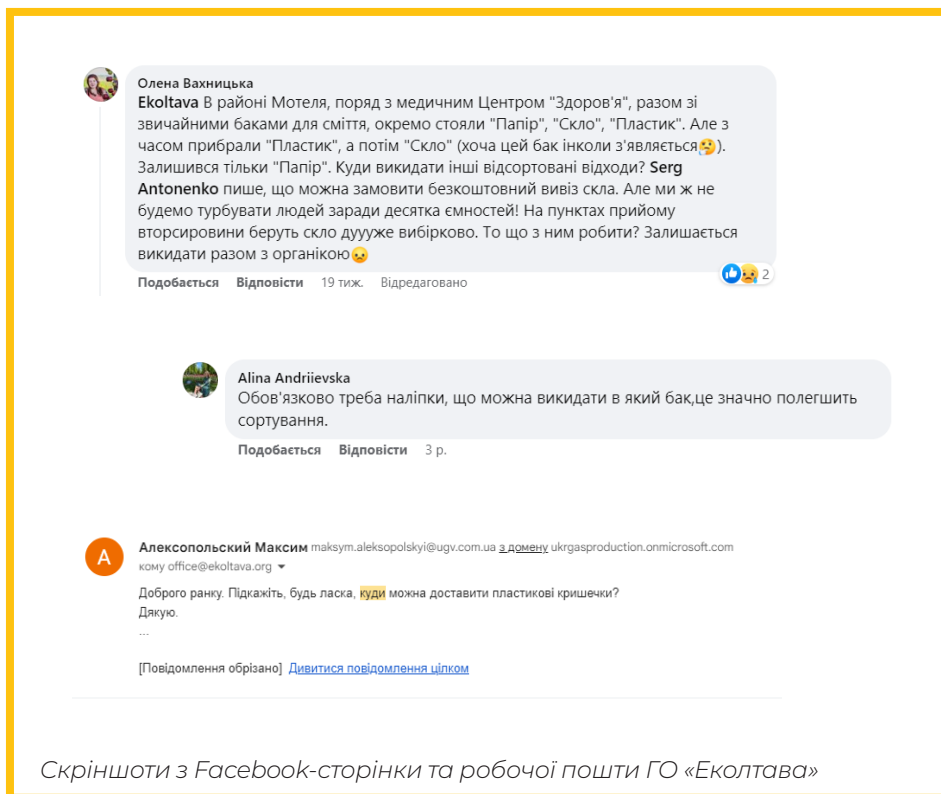
Коментарі жителів Полтави в соціальних мережах підтверджують наші припущення про брак обґрунтованої інформації щодо сортування та поводження з окремими видами відходів¹⁷.

17

https://www.facebook.com/Ekoltava/photos/a.391669957560405/2969382893122419?locale=ru_RU

16

1.2. МОРФОЛОГІЧНИЙ СКЛАД ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ У МІСТІ ЛЬВІВ¹⁸

17

18

Усю наведену в розділі інформацію надано ГО «Нуль відходів Львів»

Визначення морфологічного складу твердих побутових відходів у місті Львів виконано 10 січня 2023 році на закритому контейнерному майданчику ОСББ «Хвильового 38», м. Львів, вул. Хвильового, 38 (житловий будинок на 107 квартир (9 поверхів, 3 під'їзди), приблизно 250 мешканців у спальному районі міста). Контейнерний майданчик закритого типу складається з двох контейнерів 1,1 м³ для змішаних відходів, які вивозять по середах, п'ятницях і неділях, одного контейнера 1,1 м³ для скла, одного контейнера-сітки для ПЕТ-пляшки, які вивозять після наповнення, та одного 120-літрового контейнера для органічних відходів. Компанія, що вивозить відходи — ТзОВ «Грінера Україна». В ОСББ є окрема комора, де мешканці можуть залишати папір і картон.

Розмір проби — один контейнер 1,1 м³ для змішаних відходів, наповнений цілком. Фактична вага відходів у цьому контейнері (1,1 м³) — 135,5 кг.

Визначення морфологічного складу побутових відходів виконували відповідно до адаптованої методики ГО «Нуль відходів Львів»; дані, отримані з цього аналізу, за потреби можна перевести у відповідність до Методичних рекомендацій із визначення морфологічного складу твердих побутових відходів, затверджених наказом Мінжитлокомунгоспу України від 16.02.2010 № 39.

Адаптована **методика проведення дослідження** передбачає поділ відходів на 5 категорій: ресурсоцінні, органічні, санітарні, небезпечні та відходи, що не переробляють. Категорії підрозділяються на підкатегорії (наприклад, розділяти пластикові полімери на придатні чи непридатні для переробки).

Знімок ГО «Нуль відходів Львів»

Досліджуваний контейнер

18

Ресурсоцінні відходи — це ті, які станом на поточний рік можна здати в пункти прийому міста Львова й отримати за них оплату. Це:

- пластик (PET-пляшки, поліетиленові пакети та плівка LDPE / HDPE, твердий пластик HDPE, поліпропіленова тара);
- метал (бляшані й алюмінієві банки, аерозолі);
- скло (оборотне та необоротне, крім жаростійкого);
- комбінована упаковка (типу тетрапак);
- папір і картон.

Органічні відходи — відходи, які можна переробляти на станції компостування органічних відходів ЛКП «Зелене місто»: біорозкладні пакети, харчові відходи, дрібна деревина, зелені та садові відходи, а також паперові кухонні серветки та рушники.

Санітарні відходи (засоби гігієни) Актуально вимірювати їх кількість, бо коли розпочне роботу станція механіко-біологічної обробки відходів, їх потрібно буде виокремлювати, адже ці засоби містять рештки крові, біологічних виділень, тому можуть становити епідеміологічну небезпеку в разі контакту з людьми.

Небезпечні відходи

Люмінесцентні й «економні» лампи, ртутьовмісні термометри, батарейки й акумулятори, медичні відходи (гострі, медичні препарати, ампули) тощо, банки з-під лакофарбових виробів, відходи електронного й електричного обладнання.

Нересурсоцінні

Це найширша категорія відходів, для них теж на сьогодні немає матеріальної переробки. До них відносяться деякі відходи пластикової упаковки: поліпропіленова упаковка з напиленням (такого типу, як від чіпсів, печива, вафель), а також упаковка від макаронів або круп (тверді скрипучі пакети), ПЕТ білого кольору та контейнери від їжі зі спіненого чи неспіненого полістиролу. У цій категорії також текстиль і старий одяг, недопалки, пачки від сигарет, тюбики з-під паст, кремів, комбінована упаковка дойпак, поролонові мочалки, інше ганчір'я, термоскло та скло від лампочок розжарювання, ампул, новорічні кульки, кераміка, одноразові пластикові засоби (станки для гоління), зубні щітки, наповнювачі для туалетів тварин, пінопласт, дрібні будівельні відходи, вуличний відсів (пісок, дрібні елементи, що залишаються після прибирання прибудинкової території).

Важливість виділення ресурсоцінних фракцій зумовлено тим, що не всі види пластикових полімерів піддають подальшій переробці. Також не весь папір і картон ресурсоцінні (наприклад чеки, серветки, забруднене пакування від харчових продуктів). Серед скла теж є види, що не переробляються (ампули, лампочки розжарювання, термостійкий посуд). Для прикладу, на момент виконання цього дослідження у Львові з майже 20 кг полімерів лише 10 кг ресурсоцінні.

У процесі дослідження фіксували об'єми кожної фракції, а також розраховували густину різних типів відходів.

Ілюстрація ГО «Нуль відходів Львів»

Зразки харчових відходів, знайдені в контейнері зі змішаними відходами в ОСББ Хвильового, 38, м. Львів 10.01.2023.

Як зазначалося вище, визначення морфологічного складу твердих побутових відходів у місті Львів також робили 2020 року. Тоді досліджували вміст контейнера 1,1 м³ на відкритому контейнерному майданчику ОСББ «Оселя-2», м. Львів, вул. Пулюя, 34А.

Отримані дані за 2020 і 2022 роки наведено нижче та порівняно між собою.

МОРФОЛОГІЧНИЙ СКЛАД ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ
У МІСТІ ЛЬВІВ ЗА 2020 ТА 2022 РОКИ

	2020 РІК	2022 РІК
ВТОРСИРОВИНА	14,2%	20,8%
ОРГАНІЧНІ ВІДХОДИ	65,1%	57,6%
ІНШІ ВІДХОДИ, ЯКІ НЕ ПЕРЕРОБЛЯЮТЬСЯ	20,6%	21,6%

МОРФОЛОГІЧНИЙ СКЛАД ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ
У МІСТІ ЛЬВІВ ЗА 2022 РІК

НАЗВА ВИДУ ВІДХОДІВ	ВМІСТ, %
ХАРЧОВІ ВІДХОДИ (ОВОЧІ, ФРУКТИ, ВІДХОДИ САДІВНИЦТВА ТОЩО)	57,60
ПАПІР І КАРТОН	6,64
ПОЛІМЕРИ (ПЛАСТИК, ПЛАСТМАСИ)	15,40
СКЛО	5,54
ЧОРНІ МЕТАЛИ	1,71
КОЛЬОРОВІ МЕТАЛИ	0,28
ТЕКСТИЛЬ	5,49
ДЕРЕВО	0,44
НЕБЕЗПЕЧНІ ВІДХОДИ (БАТАРЕЙКИ, ТАРА ВІД РОЗЧИННИКІВ ТОЩО)	0,07
КІСТКИ, ШКІРА, ГУМА	0,01
ЗАЛИШОК ТПВ ПІСЛЯ ВИЛУЧЕННЯ КОМПОНЕНТІВ (КАМІННЯ, ВУЛИЧНИЙ ЗМЕТ ТОЩО)	7,16

ПРОМІЖНІ ВИСНОВКИ ЗА РОЗДІЛОМ:

- до контейнера для змішаних відходів мешканці викидали відходи скла та ПЕТ-пляшки попри встановлений на контейнерному майданчику окремий контейнер для скла та контейнер-сітку для роздільного збору ПЕТ-пляшки;

- стосовно органіки, то в складі змішаних відходів її було близько 60%;
- загалом, проаналізувавши відсортовані відходи, бачимо, що найбільшу частку за масою складають органічні відходи — 60%, ресурсоцінні — 20%, нересурсоцінні — майже 15%; 4,2% — засоби гігієни; менше 1% — небезпечні відходи.

Ми узагальнили отримані результати по обох містах і представили їх нижче схематично.

ПОЛТАВА		ЛЬВІВ
ДАТА ДОСЛІДЖЕННЯ	ЛИСТОПАД 2022	СІЧЕНЬ 2023
МІСЦЕ ДОСЛІДЖЕННЯ	ДОСОРТУВАЛЬНИЙ МАЙДАНЧИК КАТП-1628	ЗАКРИТИЙ КОНТЕЙНЕРНИЙ МАЙДАНЧИК ОСББ «ХВИЛЬОВОГО 38», М. ЛЬВІВ, ВУЛ. ХВИЛЬОВОГО, 38
ОБ'ЄМ ПРОБИ	300 КГ ІЗ ВМІСТУ СМІТТЄВОЗА ЗІ СПАЛЬНОГО РАЙОНУ МІСТА	ОДИН КОНТЕЙНЕР 1,1 МЗ ДЛЯ ЗМІШАНИХ ВІДХОДІВ - 135,5 КГ
ПЕРІОДИЧНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ	3 РАЗИ	1 РАЗ

РЕЗУЛЬТАТИ МОРФОЛОГІЇ

НАЗВА ВИДУ ВІДХОДІВ	ПОЛТАВА	ЛЬВІВ
ХАРЧОВІ ВІДХОДИ (ОВОЧІ, ФРУКТИ, ВІДХОДИ САДІВНИЦТВА ТОЩО)	49,7	57,60
ПАПІР І КАРТОН	2,8	6,64
ПОЛІМЕРИ (ПЛАСТИК, ПЛАСТМАСИ)	29,4	15,40
СКЛО	6,3	5,54
ЧОРНІ МЕТАЛИ	1,3	1,71
КОЛЬОРОВІ МЕТАЛИ	0,8	0,28
ТЕКСТИЛЬ	4,8	5,49
ДЕРЕВО	—	0,44
НЕБЕЗПЕЧНІ ВІДХОДИ (БАТАРЕЙКИ, ТАРА ВІД РОЗЧИННИКІВ ТОЩО)	1,2	0,07
КІСТКИ, ШКІРА, ГУМА	0,9	0,01
ЗАЛИШОК ТПВ ПІСЛЯ ВИЛУЧЕННЯ КОМПОНЕНТІВ (КАМІННЯ, ВУЛИЧНИЙ ЗМЕТ ТОЩО)	2,9	7,16

ВІДХОДИ
ГУМАНІТАРНИХ
ХАБІВ

У цьому дослідженні під «гуманітарними хабами»ми маємо на увазі пункти видачі гуманітарної допомоги, включаючи надання ними послуг харчування та проживання вразливих верств населення (ВПО, малозабезпечені особи тощо).

Оскільки з початку повномасштабного вторгнення міста Полтава та Львів стали приймальними для ВПО, у них почали швидко створювати гуманітарні хаби для допомоги таким особам.

Тому в рамках цього дослідження окремо звернули увагу на утворювані відходи таких хабів.

23

2.1. ВІДХОДИ ГУМАНІТАРНИХ ХАБІВ МІСТА ПОЛТАВА

У лютому 2023 року ГО «Еколтава»було проведено глибинні інтерв'ю з представниками 7 гуманітарних хабів у місті Полтава¹⁹.

Цим дослідженням ми охоплювали хаби, які надають перелічені послуги:

- точки видачі гуманітарної допомоги («Тепла кофта», Свято-Успенський Кафедральний собор (БО «Полтавський батальйон небайдужих»), Благодійний фонд «Карітас Полтава»),
- організація харчування (ресторан «В М'ясо»),

19

<https://www.ekoltava.org/2023/04/12/yak-gumanitarni-haby-poltavy-povodyatsya-z-pobutovymy-vidhodamy>

- проживання ВПО (гуртожиток «Української медичної стоматологічної академії», ясла-садок № 35 «Берізка», Полтавська загальноосвітня школа № 27).

Перелік запитань глибинних інтерв'ю включав ці блоки:

- коротка інформація про хаб (дата початку роботи, кількість залучених до діяльності хаба осіб);
- організація роботи хаба (надавані послуги, перелік категорій, яким надають допомогу, звідки хаб отримує допомогу, яке середньостатистичне місячне охоплення послугами);
- утворення відходів (які відходи утворюються, чи наявне сортування та повторне використання відходів, яка система управління відходами в хабі, чи наявна співпраця з пунктами приймання вторсировини, підприємствами зі збирання та захоронення відходів).

Відповіді на ці питання ми узагальнили та представили нижче у табличних формах.

УЗАГАЛЬНЕНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГУМАНІТАРНІ ХАБИ МІСТА ПОЛТАВА

24	ВИДАЧА ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ		
	«Тепла кофта» (Батальйон Небайдужих)	Свято-Успенський Кафедральний собор (БО «Полтавський батальйон небайдужих»)	Благодійний фонд «Карітас Полтава»
Спеціалізація хаба:	розповсюдження гуманітарної допомоги — одяг, взуття, дитячі іграшки, посуд, дитяче харчування, були випадки розповсюдження б/у побутової техніки (мікрохвильові печі, фени, праски, телевізори).	розповсюдження гуманітарної допомоги — одяг, продукти харчування, медичне обладнання	розповсюдження гуманітарної допомоги — ковдри, спальні набори, побутові набори (посуд, постільна білизна), продуктів та гігієнічні набори, надання фінансової, юридичної (консультування та супровід родин), психологічної, соціально - педагогічної (простір для дитини, який надає цю допомогу), інформаційної допомоги, облаштування колективних центрів, модернізація та ремонтні роботи.
Період надання послуг:	з 8 березня 2022 року й дотепер.	з 2014 року й дотепер.	з 2016 року й дотепер.

Питання	«Тепла кофта» (Батальйон Небайдушких)	Свято-Успенський Кафедральний собор (БО «Полтавський ба- тальйон небайдужих»)	Благодійний фонд «Карітас Полтава»
Кількість осіб, залучених до роботи хаба:	з перших днів повномасштабного вторгнення росії було залучено понад 100 осіб, наразі залишилося 15 - 30 осіб.	200 осіб	75 осіб
Організація діяльності хаба:	гуманітарна допомога від: 1) усеукраїнських і локальних організацій — невеликий відсоток, що надають допомогу військовим, і локальні організації, які на початку вторгнення надавали безкоштовні обіди; 2) місцевого населення — надходить 90% допомоги.	гуманітарна допомога від усеукраїнських і місцевих організацій, міжнародних організацій і партнерів, місцевого населення.	гуманітарна допомога від: 1) міжнародних організацій і партнерів — 90 %; 2) усеукраїнських і локальних організацій — 7%; 3) місцевого населення — 3%.
Критерії для отримання допомоги	наявність довідки ВПО, або паспорт (лише речі). Є товари, які видають лише за наявності довідки ВПО (перелік товарів, за яким звітують).	немає	наявність довідки ВПО
Критерії для отримання допомоги	ВПО, військовослужбовці, тероборона, малозабезпечені та багатодітні родини.	ВПО, військовослужбовці, тероборона, малозабезпечені та багатодітні родини.	ВПО - 80%, малозабезпечені - 20 %.
Охоплення	160 - 200 людей на день. Не відправляють гуманітарну допомогу в інші міста/іншим організаціям, бо не мають такої можливості. Проте траплялося, що до лікарень через волонтерів передавали чоловічий одяг або організації особисто приїздили за одягом. За перші 1,5 місяці видали близько 80 т речей.	близько 5000 осіб на місяць. Розповсюджують гуманітарну допомогу й в інші міста.	500 осіб на день. Близько 15 000 осіб на місяць отримують будь-який вид допомоги. За період війни близько 130 000 ВПО отримали допомогу. Надавалася також гуманітарна допомога й одяг різним волонтерським організаціям, які безпосередньо зверталися до Фонду. Її надсилали в інші міста: Суми; по Полтавській області: Лубни, Білики, Миргород.

ХАРЧУВАННЯ

Ресторан «В М'ясо»

Спеціалізація хаба:	приготування страв для тероборони, військовослужбовців і всіх зазначених в отриманих запитах.
Період надання послуг:	з 24 лютого 2022 року. Готували щодня, аж від ранку. Навіть доводилося готувати в комендантську годину.

Ресторан «В М'ясо»

Кількість осіб, залучених до роботи хаба:

інформацію не надавали

Організація діяльності хаба:

місцеве населення приносило продукти харчування - крупи, м'ясо, консерви, картоплю, овочі, олію тощо. Приходили люди, які протягом дня допомагали готувати страви.

Критерії для отримання допомоги

за запитом

Критерії для отримання допомоги

за запитом

Охоплення

різні заклади за отриманими запитами - школи, де волонтери плели маскувальні сітки, тероборона та військовослужбовці. Волонтери, друзі з авто забирали та розповсюджували готові страви. Максимальна кількість - 300 порцій на день.

ПРОЖИВАННЯ

Гуртожиток «Української медичної стоматологічної академії»

Ясла-садок №35 «Берізка»

26

Спеціалізація хаба:

місце проживання ВПО.

місце проживання ВПО.

Період надання послуг:

з березня 2022 року й дотепер.

з 24 лютого 2022 року й дотепер.

Кількість осіб, залучених до роботи хаба:

до 20 осіб.

15 осіб

Організація діяльності хаба:

є кімнати для сімей, душові й туалети спільні, кухні немає, є пральна машина на всіх.

усі люди живуть у спільних кімнатах, які раніше були для дітей, спальня, туалет.

Критерії для отримання допомоги

наявність довідки ВПО.

наявність довідки ВПО.

Критерії для отримання допомоги

ВПО, всі люди, що потребують житла, за направленням Полтавської міської ради.

ВПО, всі люди, що потребують житла, за направленням Полтавської міської ради.

Охоплення

з початку повномасштабного вторгнення було понад 50 осіб, зараз 20-40 осіб на добу. Є люди, які живуть із самого початку, є й ті, які приїжджають на певний час і їдуть далі. Послуги харчування не надають, але волонтери привозять допомогу у вигляді продуктів, готують страви в сусідній будівлі в облаштованій кухні.

різні заклади за отриманими запитами - школи, де волонтери плели маскувальні сітки, тероборона та військовослужбовці. Волонтери, друзі з авто забирали та розповсюджували готові страви. Максимальна кількість - 300 порцій на день.

ВІДХОДИ ГУМАНІТАРНИХ ХАБІВ МІСТА ПОЛТАВА

	«Тепла кофта»	Свято-Успенський Кафедральний собор (БО «Полтавський батальйон небайдужих»)	Благодійний фонд «Карітас»	Ресторан «В М'ясо»	Гуртожиток УМСА	Ясла-садочок №35 Берізка»	Полтавська ЗОШ №27
Спеціалізація хаба	надання гуманітарної допомоги			харчування	проживання		
Які відходи утворюються в хабі:							
Відходи пластику	+	+	+	+	–	–	–
Відходи паперу	–	+	+	–	–	+	–
Біовідходи	+	–	+	+	+	+	–
Відходи текстилю	+	+	–	–	–	–	–
Побутові відходи	+	+	+	+	+	+	+
Небезпечні відходи	–	+	–	–	–	–	–
Наявність сортування відходів	+	+	+	+	+	–	–
Наявність повторного використання упаковки	+	+	–	–	–	–	–
Наявність прямої співпраці з КАТП-1628	–	–	–	–	–	–	–
Наявність співпраці з пунктами прийому вторсировини	+	–	+	–	–	–	–

27

Переважними видами відходів у хабах є:

- змішані побутові відходи;
- біовідходи (в основному залишки їжі);
- відходи пластику та паперу (залежно від первинного пакування гуманітарної допомоги, що надходить до хаба). Для пакування використовують картонні коробки, плівку (незначний відсоток), поліетиленові пакети й мішки, ящики. Хоча заклади харчування передають готові страви в багаторазовій тарі (каструлі, ємності для зберігання та транспортування напівфабрикатів), для їх роздавання в основному використовують одноразовий пластиковий посуд).

Залежно від спеціалізації гуманітарного хаба можуть утворюватися й специфічні саме для певного хаба відходи. Наприклад, для хаба «Тепла кофта», де гуманітарна допомога в основному одяг, найбільшим за обсягом утворення відходом є текстиль.

ПОЛІТИКА СОРТУВАННЯ ВІДХОДІВ У ХАБІ

Більшість хабів здійснюють сортування принаймні на мінімальному рівні з відокремленням паперу та пластику. Залежно від спеціалізації можливе сортування інших видів відходів, притаманних саме для певного хаба.

«Тепла кофта»

Речі (текстиль) проходять через обов'язкове сортування. Якщо одяг старий і непридатний для носіння, його віддають на плетіння маскувальних сіток для військових, підбираючи за кольором, або передають на плетіння килимків-сидінь військовим, або на обтиральний матеріал, який використовують під час ремонту автомобілів. Зі шкіряними виробами найважче, тому непридатні шкіряні речі викидають у контейнери для змішаних відходів.

У хабі окремо збирають картонні коробки, які далі відвозять на пункти прийому вторсировини, а отримані кошти надсилають на потреби військовослужбовців.

Свято-Успенський Кафедральний собор (БО «Полтавський батальйон небайдужих»)

Окремо сортують відходи пластику, паперу та небезпечні відходи (протерміновані ліки). Відсортовані відходи пластику та паперу здають у пункти прийому вторсировини.

На початку вторгнення росії надавали харчування раз на день на місці. За посуд слугувала металева тара, горнятка з міцного пластику й одноразовий пластиковий посуд.

Виявленою проблемою є подальша утилізація протермінованих лікарських препаратів. Наразі ці види відходів зберігають на складі, оскільки немає чіткого усвідомлення, що з ними робити. З частини протермінованих пігулок волонтеркою було створено арт-об'єкт — автомат із пігулок для виставки у м. Полтава. Тепер цей експонат подорожує й по інших містах.

Ресторан «В М'ясо»

Біовідходи (залишки їжі) збирають в окремі контейнери для органічних відходів, із яких залишки їжі люди забирають для годівлі тварин.

Благодійний фонд «Карітас Полтава»

Окремо сортують відходи пластику, скла та паперу. Відходи пластику та скла потім викидають у відповідні контейнери. У хабі окремо збирають картонні коробки, які потім здають у пункти прийому вторсировини. Діти збирають батарейки, а потім відносять їх у місця, де приймають саме батарейки.

Гуртожиток «Української медичної стоматологічної академії»

На території навчального закладу встановлено контейнери для відходів паперу та ПЕТ. Працівники закладу проводили роз'яснювальну роботу для мешканців щодо потреби в сортуванні, але на жаль, більшість викидає все в один контейнер для змішаних відходів.

В інших досліджуваних хабах сортування окремих видів відходів немає.

ПОВТОРНЕ ВИКОРИСТАННЯ УПАКОВКИ В ХАБАХ

Повторного використання упаковки в хабах майже немає. Усі утворені відходи або викидають у контейнери, або передають у пункти прийому вторсировини.

29

«Тепла кофта»

Для отримання гуманітарної допомоги просять брати з собою сумки чи пакети, бо немає можливості їх надати. Якщо десь залишається поліетиленовий пакет, то його повторно віддають із одягом іншій особі.

**Свято-Успенський Кафедральний собор
(БО «Полтавський батальйон небайдужих»)**

Гуманітарну допомогу видають у картонних коробках, намагаючися неодмінно використовувати цю упаковку повторно.

ПРОМІЖНІ ВИСНОВКИ ЗА РОЗДІЛОМ ПО МІСТУ ПОЛТАВА:

1. Для більшості хабів переважними відходами є відходи паперу, пластику, біовідходи, змішані побутові відходи.
2. Більшість хабів сортують утворені відходи, однак лише два хаби, які спеціалізуються на наданні гуманітарної допомоги, співпрацюють із пунктами прийому вторсировини.

3. У хабах готові сортувати відходи, якби поруч стояли не лише контейнери для змішаних відходів, а й контейнери для окремих видів відходів.
4. Хаби готові використовувати паперовий посуд для страв замість одноразового, однак не мають його.
5. Хаби, що окремо сортують відходи паперу, скла, пластику та викидають їх у відповідні контейнери, не знають, куди далі потрапляють ці відходи, але виявили бажання отримати цю інформацію.
6. Відсутня співпраця з КАТП-1628 (компанія, що займається збором і перевезенням твердих побутових відходів у місті Полтава) в усіх хабів. Водночас хаби виявили зацікавленість у цьому партнерстві, пославшись на брак часу для налагодження співпраці.
7. Відсутнє повторне використання упаковки в більшості хабів.
8. Виявлено проблему утилізації небезпечних видів відходів, зокрема протермінованих ліків. Хаби не знають, що з ними робити.

2.2. ВІДХОДИ ГУМАНІТАРНИХ ХАБІВ МІСТА ЛЬВІВ

У червні 2023 року ГО «Еколтава» було проведено глибинні інтерв'ю з представниками гуманітарних хабів у місті Львів, зокрема:

- благодійна організація благодійний фонд Карітас — Львів УГКЦ (м. Львів, вул. Волошина, 4);
- гуманітарний хаб на вул. Івана Франка, 9 від Благодійної організації Карітас Львів УГКЦ;
- підрозділ від Благодійного Фонду Карітас-Львів, що надавав послуги харчування для ВПО, яких було розселено по гуртожитках м. Львів;
- благодійна організація благодійний фонд «Карітас — Сокаль»;
- благодійна організація «Центр Волонтерства та Захисту» — тимчасовий прихисток;
- ФД «РУХ» — їдальня, що надавала послуги харчування для постраждалих і ВПО, яких було розселено по гуртожитках міста Львів.

Перелік запитань був ідентичний такому для інтерв'ю в гуманітарних хабах міста Полтава.

Відповіді на ці питання ми узагальнили та подали нижче в табличних формах.

УЗАГАЛЬНЕНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГУМАНІТАРНІ ХАБИ МІСТА ЛЬВІВ

НАДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

	Благодійна організація благодійний фонд Карітас — Львів УГКЦ (м. Львів, вул. Волошина, 4)	Гуманітарний хаб на вул. Івана Франка, 9 від Благодійної організації Карітас-Львів УГКЦ	Благодійна організація благодійний фонд «Карітас — Сокаль»
Спеціалізація хаба:	розповсюдження гуманітарної допомоги - одяг, взуття, продукти харчування, засоби гігієни, засоби реабілітації - вживані милиці, ходунки, інвалідні візки; психологічні консультації	розповсюдження гуманітарної допомоги - одяг, взуття, продукти харчування, засоби гігієни, дитяче харчування, побутові речі для ВПО	розповсюдження гуманітарної допомоги - продукти харчування, засоби гігієни, одяг, медикаменти, продуктові набори, побутова хімія, харчування для малозабезпечених осіб, прихисток для жінок із дітьми та ВПО; психологічні консультації, робота з волонтерами та поширення волонтерського руху, робота з дітьми-інвалідами
32 Період надання послуг:	з 1996 року	з перших чисел березня 2022 року (спочатку це був реабілітаційний центр, після повномасштабного вторгнення почав працювати як гуманітарний штаб)	з 1999 року
Кількість осіб, залучених до роботи хаба:	80 осіб	60 осіб	14 робітників+понад 30 волонтерів
Організація діяльності хаба:	гуманітарна допомога від: 1) міжнародних організацій і партнерів - 80-90%; 1) усеукраїнських і місцевих організацій - 5-10% (місцеві організації, які від початку війни надавали безкоштовні обіди).	гуманітарна допомога від усеукраїнських і місцевих організацій, міжнародних організацій і партнерів, місцевого населення	гуманітарна допомога від: 1) міжнародних організацій і партнерів; 1) місцеві фермери, спонсори, великі підприємства
Критерії для отримання допомоги	наявність довідки ВПО, попередня онлайн реєстрація в гугл-формі або через телефонний дзвінок	наявність довідки ВПО чи інформація про місце прописки з паспорту	наявність довідки ВПО та паспорт
Критерії для отримання допомоги	ВПО, малозабезпечені, сім'ї військових, особи пенсійного віку	ВПО, люди пенсійного віку, малозабезпечені	ВПО, малозабезпечені, жінки з дітьми, діти-інваліди; військовим надають допомогу продуктами харчування та мийними засобами

	Благодійна організація благодійний фонд Карітас — Львів УГКЦ (м. Львів, вул. Волошина, 4)	Гуманітарний хаб на вул. Івана Франка, 9 від Благодійної організації Карітас-Львів УГКЦ	Благодійна організація благодійний фонд «Карітас — Сокаль»
Охоплення	середньостатистичне від 25000 - 30000 домогосподарств отримало допомогу за 2022 рік. Надсилають гуманітарну допомогу й в інші міста.	70 осіб на день. Надсилають гуманітарну допомогу й в інші міста.	до сьогодні охоплено 7 000 ВПО. Надсилають гуманітарну допомогу й в інші міста.

ХАРЧУВАННЯ

	Підрозділ від Благодійного Фонду Карітас-Львів, що надавав послуги харчування для ВПО, яких розселили по гуртожитках м. Львів	ФД «РУХ» їдальня
Спеціалізація хаба:	харчування для ВПО, які були розміщені по гуртожитках в м.Львів (готові страви та продуктові пакунки)	харчування для постраждалих і ВПО, яких розселили по гуртожитках м. Львів (готові страви та продуктові пакунки)
Період надання послуг:	понад 20 років існування на території України, почали роздавати готову їжу на початку березня 2022 року	з 24 лютого 2022 року
Кількість осіб, залучених до роботи хаба:	до 50 осіб	10 осіб
Організація діяльності хаба:	кошти отримували від співпраці з бізнесом, надання готових страв і отримання гуманітарної допомоги у вигляді продуктових наборів	самі за свій кошт готують страви та роздають
Критерії для отримання допомоги	наявність довідки ВПО	немає, за запитом
Критерії для отримання допомоги	ВПО, які проживали в гуртожитках м. Львів	ВПО, постраждалі від війни, діти
Охоплення	в середньому 120-150 порцій на день	100 сімей на день і виїзна доставка готової їжі на 300-400 порцій

ПРОЖИВАННЯ

	Благодійна організація «Центр Волонтерства та Захисту»
Спеціалізація хаба:	тимчасовий прихисток
Період надання послуг:	з 24 лютого 2022 року
Кількість осіб, залучених до роботи хаба:	7 осіб

Благодійна організація «Центр Волонтерства та Захисту»	
Організація діяльності хаба:	усі люди живуть у спільних кімнатах. Душові, туалети загальні, є їдальня, де їдять, і окремо, де готують.
Критерії для отримання допомоги	наявність довідки ВПО
Критерії для отримання допомоги	ВПО, всі люди, що потребують житла, за направленням із ЦНАП
Охоплення	є місця на 180 осіб (понад рік забезпечення безкоштовного харчування)

ВІДХОДИ ГУМАНІТАРНИХ ХАБІВ МІСТА ЛЬВІВ

34

	Благодійна організація благодійний фонд Карітас - Львів УГКЦ (м. Львів, вул. Волошина, 4)	Гуманітарний хаб на вул. Івана Франка, 9 від Благодійної організації Карітас Львів УГКЦ	Благодійна організація благодійний фонд "Карітас - Сокаль"	Підрозділ від Благодійного Фонду Карітас-Львів, що надавав послуги харчування для ВПО, яких розселили по гуртожитках м. Львів	ФД "РУХ" їдальня	Благодійна організація "Центр Волонтерства та Захисту"
Спеціалізація хаба	надання гуманітарної допомоги		харчування		прожи- вання	
Які відходи утворюються в хабі:						
Відходи пластику	+	+	+	+	–	–
Відходи паперу	+	+	+	–	+	+
Біовідходи				+	+	+
Відходи текстилю	+	+	+	–	–	+
Побутові відходи	+	–		+	–	–
Небезпечні відходи	–	+	+	–	–	–
Наявність сортування відходів	+	+	+	–	+	–
Наявність повторного використання упаковки	+	+	+	+	+-	–
Наявність прямої співпраці з КАТП-1628	–	–	+	–	–	–
Наявність співпраці з пунктами прийому вторсировини	+	+	+	–	–	–

Переважними видами відходів у хабах є:

- відходи пластику та паперу (залежно від первинного пакування гуманітарної допомоги, що надходить до хаба), змішані побутові відходи. Для пакування в основному використовують картонні коробки, плівку (незначний відсоток), поліетиленові пакети й мішки, ящики.

Для роздавання готової їжі попервах в основному використовували тільки одноразовий пластиковий посуд, із часом частина хабів змінила його на паперову чи багаторазову тару, а частина так далі й використовує одноразовий пластик.

ПОЛІТИКА СОРТУВАННЯ ВІДХОДІВ У ХАБІ

Більшість хабів здійснюють сортування принаймні на мінімальному рівні з відокремленням відходів паперу та пластику. Залежно від спеціалізації хаба можливе сортування інших видів відходів, притаманних саме для цього хаба.

Благодійна організація благодійний фонд Карітас — Львів УГКЦ (м. Львів, вул. Волошина, 4)

35

Окремо сортують картонні коробки, які потім передають у пункт прийому вторсировини, плівку, піддони.

Одяг (текстиль) сортують, якщо він непридатний або зношений, його віддають на плетіння сіток для військових або для обтиральних матеріалів під час ремонту автомобілів.

Гуманітарний хаб на вул. Івана Франка, 9 від Благодійної організації Карітас Львів УГКЦ

Окремо сортують картонні коробки, відходи пластику та паперу. Картонні коробки передають у пункт прийому вторсировини.

Одяг (текстиль) сортують, непридатний або зношений одяг віддають на плетіння маскувальних сіток, обтиральні матеріали для ремонту автомобілів; якщо одяг не придатний і для цього — викидають у контейнер для змішаного сміття. Картонні коробки передають до пунктів прийому вторсировини. Відсортовані відходи пластику та паперу везуть до центрального офісу, а звідти — на утилізацію.

Благодійна організація благодійний фонд «Карітас — Сокаль»

Окремо сортують картонні коробки та пластиковий посуд (організовано харчування для волонтерів хаба), протерміновані ліки та батарейки.

Одяг (текстиль) сортують, непридатний або зношений одяг віддають на плетіння маскувальних сіток, обтиральні матеріали для ремонту автомобілів; якщо одяг не придатний і для цього — викидають у контейнер для змішаного сміття.

Картонні коробки волонтери передають у пункти прийому вторсировини. Пластиковий посуд викидають у контейнер для пластику. Для харчування зараз намагаються використовувати паперову тару, яку потім викидають у контейнер для змішаних відходів.

Протерміновані ліки спалюють за містом, хоча розуміють, що їх потрібно здавати на утилізацію на спеціалізовані підприємства. Використані батарейки здавали в аптечний пункт, де є ємність для цих видів відходів.

Підрозділ від Благодійного Фонду Карітас-Львів, підрозділ що надавав послуги харчування для ВПО, яких розселили по гуртожитках м.Львів

Не сортують нічого, оскільки займаються лише роздаванням готової їжі. Спочатку використовували одноразовий пластиковий посуд, який згодом із травня 2022 року замінили на багаторазовий.

ФД «РУХ»їдальня

Сортують картон, який здають у пункти прийому вторсировини, отримані кошти витрачають на пальне. Їжу розкладають порційно на кожну особу переважно в одноразову пластикову тару. Залишки біовідходів відвозять на ферму.

Благодійна організація «Центр Волонтерства та Захисту» — тимчасовий прихисток

Не сортують нічого, оскільки поруч лише бак для змішаних твердих побутових відходів.

ПОВТОРНЕ ВИКОРИСТАННЯ УПАКОВКИ В ХАБАХ

У більшості досліджуваних хабів наявне повторне використання упаковки. Усі утворювані відходи або викидають у контейнери, або передають у пункти прийому вторсировини.

Благодійна організація благодійний фонд Карітас — Львів УГКЦ (м. Львів, вул. Волошина, 4)

Відсортовану окремо плівку повторно використовують у хабі, піддони використовують у подвійному та потрібному призначенні на складах. Також надсилають гуманітарну допомогу до інших міст на тих самих вживаних піддонах.

**Гуманітарний хаб на вул. Івана Франка, 9
від Благодійної організації Карітас Львів УГКЦ**

Повторно використовують картонні коробки для видавання гуманітарної допомоги.

**Благодійна організація благодійний фонд
«Карітас — Сокаль»**

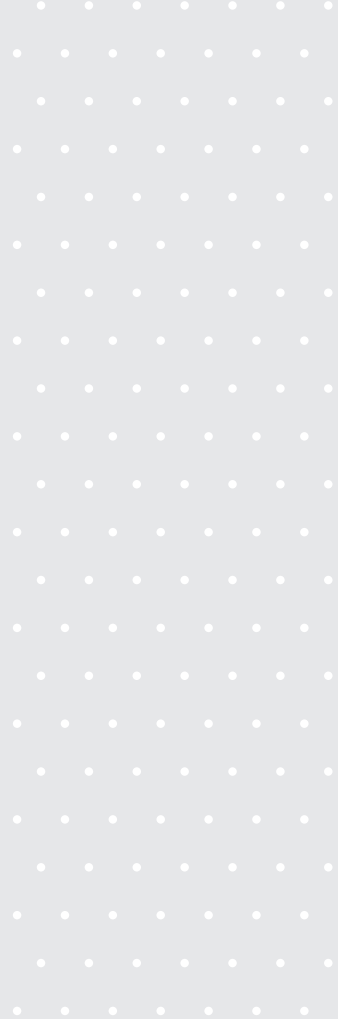
Повторно використовують картонні коробки для видавання гуманітарної допомоги.

**Підрозділ від Благодійного Фонду Карітас-Львів, підрозділ,
що надавав послуги харчування для ВПО, яких розселили
по гуртожитках м.Львів**

Використовують багаторазову тару для роздавання готової їжі.

ПРОМІЖНІ ВИСНОВКИ ЗА РОЗДІЛОМ ПО МІСТУ ЛЬВІВ:

1. Переважним видом відходів є папір, пластик, змішані побутові відходи.
2. Більшість хабів у місті Львів сортують утворювані відходи, три хаби з досліджуваних співпрацюють із пунктами прийому вторсировини.
3. Працівники хабів зацікавлені в сортуванні відходів, але не роблять цього, оскільки поруч немає баків для роздільних видів відходів.
4. Більшість хабів повторно використовують упаковку — це в основному картонні коробки для роздачі гуманітарної допомоги.
5. Лише один хаб співпрацює з підприємством із вивезення відходів.
6. Виявлено проблему з утилізацією небезпечних видів відходів, зокрема протермінованих ліків. Хаби не знають, що робити з таким типом відходів.

ПОЛТАВСЬКЕ
СМІТТЄЗВАЛИЩЕ
В ПЕРІОД
ВОЄННОГО СТАНУ

20

Аналітичний звіт за результатами дослідження «Екологічно-соціальна дискримінація населення за фактором проживання біля сміттєзвалища» підготовлені ГО «Еколтава»
<https://www.ekoltava.org/wp-content/uploads/2022/01/Mij-susid-smittyezvalyshhe.pdf>

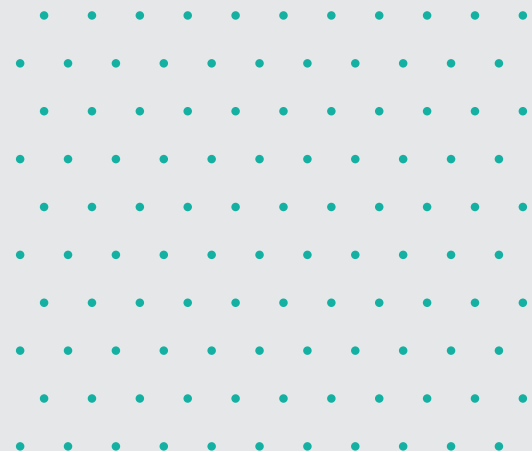
Окрему увагу в рамках проведеного дослідження було приділено Полтавському сміттєзвалищу.

ГО «Еколтава» на постійній основі моніторить ситуацію з міським звалищем і підтримує контакти з мешканцями села Макухівка. У 2021 році нами здійснено дослідження екологічно-соціальної дискримінації населення за фактором проживання поблизу сміттєзвалища, в ході якого було встановлено, що²⁰:

- є реальна епідеміологічна, екологічна та пожежна загроза для жителів с. Макухівка та прилеглих сіл;
- сміттєзвалище загрожує забрудненню фільтратом ґрунтовим водам, річкам Коломак і Ворскла, фізичному забрудненню ТПВ найближчих лісів;
- є факти здешевлення житла та присадибних ділянок у с. Макухівка відносно будинків із такими самими характеристиками в інших населених пунктах, віддалених від звалища;
- місцева влада ігнорує потреби жителів і право на їх безпечне життя й здоров'я.

Тому в ході цього дослідження одним із завдань поставлено спілкування з місцевими жителями стосовно стану Полтавського сміттєзвалища в період воєнного стану.

Було проведено 2 глибинні інтерв'ю з мешканцями села Макухівка, поблизу якого міститься Полтавське сміттєзвалище. Нас цікавило, власне, які зміни відбулися після початку війни (збільшення кількості машин, площі сміттєзвалища, надзвичайні ситуації тощо).

21

<http://surl.li/iczbq>

Оскільки населення міста зросло за рахунок внутрішньо переміщених осіб, ми допускали додаткове навантаження на сміттєзвалище (орієнтовне навантаження викладено в розділі 1.1 цього звіту), яке ще до повномасштабного вторгнення було переповнене відходами²¹.

Місцеві жителі вважають, що кількість машин зі сміттям збільшилася після початку війни:

40

«Те, що збільшилася кількість машин — це 100% так. Чи збільшилася кількість сміття — однозначно ТАК! На під'їзді до звалища ситуація вже катастрофічна, вирили рів, щоб стічні води текли туди, а не на дорогу, тож він уже повний, через верх, утворилося болото. Саме звалище почало рости просто в геометричній прогресії»—

жителька села Макухівка Влада

«Так, кількість машин значно збільшилася. Але прослідкувати наскільки немає змоги. Конкретно не можемо сказати»—

житель села Макухівка Юрій

22

<http://surl.li/idabr>

У грудні 2022 року на сміттєзвалищі сталася масштабна пожежа²², яка тривала на глибині й по факту її реальні масштаби було важко оцінити. Жителі села Макухівка постійно зверталися до ДСНС із цього приводу. КАТП-1628 не мало на той час спеціалізованої техніки для пересипання звалища ґрунтом, оскільки всю таку техніку спрямували на потреби ЗСУ. 26 січня жителі села Макухівка звернулися до депутатів із проханням допомогти в гасінні пожежі. Цього самого дня відбулося засідання комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, де запропонували механізм для швидкого виділення коштів на матеріали, щоби загасити загоряння на сміттєзвалищі. За два місяці масштабну пожежу вдалося приборкати.

«З кінця грудня все звалище почало сильно горіти. Ніхто не хотів на все це реагувати. Потім вогнище захопило весь схил, який димів і горів саме зі сторони села. І тому в Новорічну ніч всі мешканці були в димі, нічого не бачили, наглухо закривали всі вікна та двері. При вологості весь дим осідав внизу і ми всі задихалися. Село Макухівка, поселення Лісок, Копили та Терешки. Люди навколо просто не розуміли, що відбувається. І так страшно, коли на дворі війна, сирени гудуть, а ти нічого навколо не бачиш через димову завісу. А запахи ті, бо ми з вами всі знаємо, що саме там горить — сміття!» —

жителька села Макухівка Влада

«Головне наразі, що катастрофічна ситуація з масштабною пожежею, яка тривала 2 місяці, була врегульована, зараз лише дим пробивається в деяких місцях, але весна прийде й можливо буде гірше, розгориться знову. Пожежники через день набирають воду, їдуть і гасять полум'я.» —

житель села Макухівка Юрій

Проведений аналіз вказує на потребу постійного моніторингу ситуації стосовно Полтавського сміттєзвалища. ГО «Еколтава»й надалі висвітлюватиме цю проблему.

ОДНОРАЗОВІ
ПЛАСТИКОВІ
ВИРОБИ:
ШКОДА ТА ШЛЯХИ
МІНІМІЗАЦІЇ

23

<http://surl.li/idaafs><http://surl.li/idafov>

<https://7promeniv.com.ua/vidkhody/vtorresursy/198-plastyk/1854-vydy-plastyku-markuvannia.html>

<https://alansfactoryoutlet.com/7-types-of-plastics-their-toxicity-and-most-commonly-used-for/>

<https://recyclemap.org/categories/pet>

<http://surl.li/idafofm>

За результатами проведених досліджень морфологічного складу твердих побутових відходів у містах Полтава та Львів у 2022–2023 роках зафіксовано високий вміст полімерів (пластик, пластмаси) — 15–31%.

Серед полімерів велика кількість припадає на пластикові вироби одноразового використання — поліетиленові пакети, тара для фасування харчових продуктів, поліетиленова плівка.

Під час підготовки цього розділу було опрацьовано Інтернет-матеріали з тематики, короткий огляд яких наведено далі в тексті²³.

Завдяки високій функціональності й відносно малій вартості пластик стає дедалі більше розповсюдженим у побуті. Саме пластик щоразу частіше використовують у короткострокових цілях (пластик одноразового використання), які не передбачають його повторного використання чи економічно ефективної переробки.

В умовах надзвичайних ситуацій, що можуть спричинити значну міграцію людей, виникає необхідність закривати першочергові їх потреби — проживання, харчування тощо. Для організації харчування в цих випадках перевагу однозначно віддають одноразовим пластиковим виробам, оскільки:

- це міцна, недорога, легка та зручна в користуванні тара;
- пластик повсюдно доступний матеріал;
- немає масової практики застосування екологічних замінників пластику.

Ці одноразові пластикові вироби стали повсякденними у нашому житті:

Поліетилентерефталат (PET)

Ідентифікатор матеріалу:

Переробність:

переробляють в основному PET пляшки

Пет пляшки Швидкість розкладання:

200–250 років

Застосування в побуті:

одноразові пляшки для напоїв, PET-стрічка, пластикові гребінці, медичні ємності, ємності для їжі, пляшки для певних мийних засобів.

В умовах надзвичайних ситуацій:

організація харчування, забезпечення медикаментами, організація побуту.

Цей пластик зазвичай використовують для бутильованих напоїв з огляду на його дешевизну та легкість переробки. Однак його дуже важко переробити повторно, а більшість переробленого PET використовують для виробництва текстилю. Цей вид пластику один із найсприятливіших для розмноження бактерій через неякісне очищення після використання. А отже, за умови повторного застосування цих виробів обов'язковим є ретельне миття задля мінімізації росту бактерій. Цей тип пластику допускає нагрівання без деформації до температури 65 °C.

Поліетилен малої щільності (PE-LD)

Ідентифікатор матеріалу:

Переробність:

малий відсоток переробки

Пластикового пакету Швидкість розкладання:

500–1000 років

Застосування в побуті:

стрейч-плівка, пластикова пляшка, пластикові пакети для покупок, сміттєві пакети, пластикові харчові контейнери, пластикові горнятка для гарячих і холодних напоїв

В умовах надзвичайних ситуацій: організація харчування, організація побуту

Саме на цей вид припадає близько 20% світового виробництва пластику. Близько 85% його використовують для плівкових виробів, як із однорідним шаром, так і в поєднанні з іншими видами пластику.

Полістирол (PS)

Ідентифікатор матеріалу:

Переробність:

в Україні об'єкти переробки не знайдено

Швидкість розкладання:

100 років

Застосування в побуті:

пластикові горнятка одноразового використання, контейнери для їжі на винос, столове начиння, одноразовий пластиковий посуд.

В умовах надзвичайних ситуацій:

організація харчування.

Його можливо переробляти декілька разів до моменту втрати міцності. Не можна нагрівати. Унаслідок нагрівання відбувається виділення стиrolу — шкідливого канцерогена для живих організмів. **Канцероген** (лат. *cancer* — рак, лат. *gen* — утворення, створення) — хімічні речовини або фізичні чи біологічні агенти, які є причиною появи злоякісних новоутворень (раку).

Проте пластик не такий і безпечний, оскільки²⁴:

- **виготовляється з невідновлюваних ресурсів** — викопне паливо, або первинна сировина. Вуглецевий слід пластику (PE-LD або PET, поліетилену) становить **приблизно 6 кг CO₂ на кілограм пластику**²⁵. Є онлайн-калькулятори розрахунку вуглецевого сліду від використання пластику. Значна частина викидів парникових газів від виробництва пластику пов'язана з виробництвом пластикової смоли, проте кількісна оцінка впливу пластику на викиди парникових газів повинна враховувати багато змінних, таких як метод виробництва, тип використовуваного матеріалу, методи утилізації.

24

<https://uk.environmentgo.com/causes-of-plastic-pollution/>

25

<https://greenbox.net.ua/recyclexpressblog/>

- **довго розкладається.** Пластик не піддається біологічному розкладанню;
- близько половини всього виробленого пластику призначено для **одноразових цілей**, по суті його використовують один раз і далі викидають на сміттєзвалище чи полігон;
- має низький рівень переробки;
- загрожує здоров'ю людини — на кожному етапі «життєвого» циклу пластик створює ризики для здоров'я людей, що виникають унаслідок впливу власне частинок пластику чи пов'язані з хімічними речовинами, що входять до його складу. Пластик містить хімічні домішки, які є ендокринними руйнівниками для людини та можуть спричинити рак, вроджені дефекти, діабет і пригнічення імунної системи. При цьому людина може зазнавати впливу на кількох етапах «життєвого» циклу пластику.
- шкодить тваринам — поширена причина загибелі тварин, які плутають його з їжею.

Чи може кожен із нас зменшити кількість відходів пластику?

46

Безперечно, і маємо декілька способів впливу:

- законодавче регулювання використання одноразових пластикових виробів;
- практикування екологічної культури поводження з побутовими відходами.

4.1. ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА МЕШКАНЦІВ

Одним із варіантів вирішення проблеми з пластиком є розвиток у мешканців екологічної культури поводження з ним. Можливо впливати на екологічну поведінку населення через проведення інформаційної кампанії.

На даний час уже є екологічно безпечні замінники одноразових пластикових виробів. Нижче зображено, чим можна замінити одноразовий пластиковий посуд і поліетиленові пакети.

47

Ілюстрації розроблено ГО «Еколтава»

Докладнішу інформацію стосовно екологічних замінників подано нижче.

Проаналізувавши серед Інтернет-ресурсів ринок постачальників, ми пропонуємо добірку екологічних замінників пластику²⁶:

- столове начиння та посуд із кукурудзяного крохмалю. Вироби з нього безпечно контактують із гарячим. Їжа та напої довше зберігають смак, запах і свіжість. Вироби з крохмалю розкладаються в ґрунті чи компості за півтора-два роки.
- посуд із переробленої соломи. Після використання тарілки з неї стають добривом для ґрунту. Солома належить до так званих «відновлюваних матеріалів»: щороку сіють хліб, отже, щороку утворюється величезна кількість соломи, яка може стати сировиною, наприклад для цілих наборів: тарілки, виделки та ложки.
- їстівний посуд. Той випадок, коли їдять не тільки їжу, а й власне тарілку. Це може бути ложка з борошна чи горнятко з рослинного желатину, тарілка з буряка чи чашка з печива. А якщо поєднати зернові культури та дрібку солі, можна отримати смачні підставки для їжі та навіть столове начиння. Насправді варіантів багато. Усе залежить від фантазії та майстерності кухарів.
- посуд із грибів і конопель. Тарілки, чашки, інші речі створюються з мікоматеріалу, в основі якого міцелій грибів (грибна тканина) та стебла технічних конопель. Цей матеріал дуже

26

<https://www.ekoltava.org/2021/06/18/yaki-alternatyvy-plastyku>

екологічний, адже розкладається у ґрунті буквально за місяць-півтора та може повністю замінити пластик.

- посуд із цукрових буряків. Він на 100% біорозкладний, не шкодить навколишньому середовищу, безпечний для тварин і корисний для ґрунту.
- горнятка й тарілки з опалого листя. Правильніше сказати, з паперу, виготовленого з опалого листя. Цей природний матеріал цілком безпечний для довкілля.
- посуд із кавової гущі. Ці чашки й тарілки після використання стають добривом для ґрунту, цілком екологічні та за основними функціями нітрохи не поступаються пластиковим аналогам.

Є екорішення й щодо заміни поліетиленових пакетів.

- Екосумки є універсальною заміною пластиковим пакетам. Їх можна виготовляти з тканин натурального походження чи вторинної сировини. Це на 100% екологічний вибір. Окрім решти своїх переваг сучасні екосумки мають привабливий і стильний вигляд.
- Біорозкладні зіп-пакети — хороший варіант і для навколишнього середовища, й для споживацького комфорту. Вони годяться для пакування круп, спецій, заморожених овочів або ягід (такий пакет не дає продукту розсипатися).
- Скляна тара. Скляний контейнер можна взяти з собою на закупі, якщо плануєте брати кисломолочну продукцію на вагу, м'ясні чи рибні вироби.
- Паперові пакети. Згодяться для пакування неважкої продукції (випічка, кисломолочний сир, солодощі, ковбаси).
- Пакети з кукурудзяного крохмалю.
- Тканинні торбинки.
- Плетені сумки-торбинки, «авоська».

Те саме стосується заміни для пластикових контейнерів. Для їжі на винос нині також є чимало екорішень.

- Контейнери з біорозкладного матеріалу. Це можуть бути кукурудзяний або пшеничний крохмаль. Є різні форми, розміри та модифікації цих ємностей: круглі, квадратні, великі, маленькі, з відсіками чи без них.
- Ємності з цукрової тростини. Це один із найекологічніших видів пакування, оскільки виготовляється з побічного продукту, який інакше потрапив би на звалище. З нього роблять також таці, миски, чашки для супів і напоїв.
- Пакування з картону. Ці контейнери можуть бути білими чи коричневими (останні вважають більш екологічними). З картону виготовляють коробки для обіду, миски, чашки для супу, коробки для локшини та спеціальні контейнери для картоплі фрі чи бургерів, обгортки тощо.

МІСЦЕВІ ВИРОБНИКИ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗАМІННИКІВ ПЛАСТИКУ

Наразі багато українських компаній почали займатися виготовленням екологічної продукції для побуту. Дедалі шириться практика надання переваги продукції місцевого виробництва.

Ми проаналізували Інтернет-ресурси та підготували перелік українських компаній, що займаються виготовленням екологічного посуду. Перелік наведено нижче.

Перелік локальних компаній із виробництва екологічно безпечних замінників одноразових пластикових виробів (одноразового посуду):

- **Amelon (м. Київ)** — біопосуд на основі кукурудзяного крохмалю; <https://www.amelon.com.ua/>
- **Naturpack (м. Київ)** — посуд і контейнери з цукрової тростини; <https://naturpack.com.ua/shop/>
- **Eco plates (м. Львів)** — їстівний посуд, посуд із висівок і опалого листя; <https://eco-plates.webnode.com.ua/>
- **S.lab** — посуд на основі міцелію грибів і стебел технічних конопель <https://ilab-s.com/coming-soon/>
- **PickNick Organic (м. Одеса)** — посуд на основі пшеничних висівок <http://www.picknick-organic.com.ua/>
- **Rekava** — посуд на основі кавової гущі <https://rekava.com/>

4.2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДХОДІВ ПЛАСТИКУ ОДНОРАЗОВОГО ВИКОРИСТАННЯ

51

Одним зі способів зменшення використання одноразових пластикових виробів є законодавче регулювання їх використання.

Із 1 січня 2023 року за Законом України «Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України»²⁶ забороняється розповсюджувати одноразові пластикові пакети. Закон забороняє в об'єктах роздрібної торгівлі, громадського харчування та надання послуг розповсюджувати надтонкі (пакети зі стінками завтовшки менше 15 мікрометрів), тонкі (пакети зі стінками завтовшки від 15 до 50 мікрометрів) і оксорозкладні пластикові пакети (матеріал для яких складається з поліетилену й оксорозкладних домішок).

Оскільки Україна взяла курс на євроінтеграцію, то постає питання приведення законодавства України до європейських стандартів у сфері управління відходами.

З 3 липня 2022 року за Директивою ЄС 2019/904²⁸ у ЄС для держав-членів почала діяти заборона на окремі види пластикових одноразових виробів. Ця Директива поширюється на окремі види одноразової пластикової продукції, а також на продукцію, виготовлену з оксорозкладаного пластику й на риболовне знаряддя, що містить пластик. Цілями цієї Директиви є запобігання та зменшення впливу певної пластикової продукції на довкілля, зокрема водне середовище, та здоров'я людини, а ще сприяння переходу до кругової економіки з інноваційними та стійкими бізнес-моделями, продуктами та матеріалами, таким чином сприяючи також ефективному функціонуванню внутрішнього ринку.

27

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-20#Text>

28

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/904/oj>

Відповідно до директиви ЄС 2019/904 з 3 липня у ЄС обмежено розміщення на ринку цих одноразових пластикових виробів:

- ватні палички;
- столове начиння (виделки, ножі, ложки, палички);
- тарілки;
- соломинки;
- мішалки для напоїв;
- контейнери для харчових продуктів, виготовлені зі спіненого полістиролу, тобто коробки, з кришкою або без неї, які використовують для зберігання їжі;
- ємності для напоїв, виготовлені зі спіненого полістиролу, включно з кришками;
- чашки для напоїв із пінополістиролу, включно з кришками.

За даною Директивою держави-члени ЄС повинні через національне законодавство забезпечити наявність маркування певних одноразових пластикових виробів, наявних на їх ринку, на упаковці або власне продукті. Маркування стосується цих одноразових пластикових виробів²⁹:

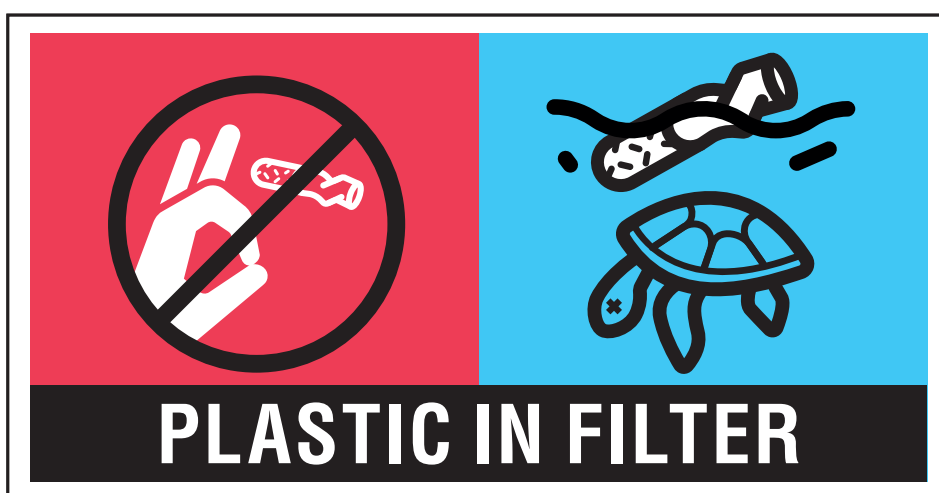
1. Гігієнічні прокладки (прокладки), тампони та тампонні аплікатори;
2. Вологі серветки, тобто попередньо зволожені серветки особистої гігієни та побутові;
3. Тютюнові вироби з фільтрами та фільтри, що продаються для використання з тютюновими виробами;
4. Чашки для напоїв.

29

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/904/oj>

52

30

<http://surl.li/idgxxk>

8 вересня 2021 року³⁰ Міністр захисту довкілля та природних ресурсів України Роман Абрамовський презентував концепцію обмеження обігу одноразових виробів із пластику на території України, розроблену на основі згаданої Директиви.

Згідно доопрацьованого законопроекту, рекомендованого до першого читання № 6077 «Про заходи щодо запобігання та зменшення негативного впливу пластикових виробів на навколишнє середовище», встановлюється:

- заборона на обіг і розповсюдження окремих видів одноразових пластикових виробів (ватні палички, одноразовий посуд, контейнери та ємності з пінополістиролу),
- обов'язкове європейське маркування для одноразових виробів, що містять пластик, але поки що не можуть підпасти під обмеження;
- стимулювання споживачів переходити на багаторазові альтернативи;
- підтримка підприємств, які перепрофілювали діяльність на виробництво екологічних багаторазових альтернатив.

ВИСНОВКИ

Морфологічний склад відходів є важливим набором даних, на якому мають базуватися управлінські рішення щодо поводження з відходами. Зміни морфологічного складу відходів є відображенням змін у споживацькій поведінці, на яку можуть впливати зовнішні фактори.

Отримані результати морфології для міст Полтава та Львів свідчать про наявність тенденцій:

- через порівняння теперішніх і попередніх (2020 рік) результатів з'ясування морфологічного складу відходів обох міст встановлено, що найбільшу частину за масою складають органічні відходи (близько 50% усіх відходів). Зменшення їх кількості порівняно з 2020 роком можна пояснити сезонністю, оскільки зазвичай улітку набагато більше овочів і фруктів, а отже, залишків і лушпиння, які могли потрапити в змішані відходи. 2020 року почала діяти компостувальна станція для органічних відходів ЛКП «Зелене місто». Станом на січень 2023 року окремі контейнери для збору органічних відходів (на 120 або 240 л) поставлено на 99% контейнерних майданчиках міста Львів.
- на другому місці в обох містах полімери (пластик);
- в обох містах малий відсоток сортування відходів пластику та скла, попри встановлені в містах відповідні контейнери для роздільного збору;

Отримані результати слід узагальнювати й порівнювати обачно, оскільки для всіх досліджуваних років характерні свої споживацькі особливості: 2020 (протиепідемічні заходи, зокрема карантинні обмеження), 2022–2023 — міграція через війну.

Проведений аналіз указує на потребу провадити подальші дослідження, регулярно детально аналізувати морфологічний склад ТПВ від різних утворювачів відходів (не тільки мешканці, а й бізнес) і приводити вимоги до проведення цього аналізу у відповідність до сучасних потреб, а саме — чіткіше розділяти категорії відходів на придатні та непридатні для повторного використання.

Інтерв'ю з представниками гуманітарних хабів виявили спільні тенденції в обох містах, зокрема:

- для більшості хабів переважними відходами є відходи паперу, пластику, біовідходи, змішані побутові відходи.
- низький рівень сортування утворюваних ТПВ (9 із 13 опитаних сортують) і повторного використання упаковки (6 із 13 повторно використовують упаковку) в хабах;
- виявлено проблему з утилізацією небезпечних видів відходів, зокрема протермінованих ліків. Хаби не знають, що з ними робити;
- у хабах готові сортувати, якщо поруч стоятимуть контейнери не лише для змішаних, а й для окремих видів відходів.
- для роздавання страв переважна більшість використовує одноразову пластикову тару.
- хаби готові використовувати екологічний посуд для страв замість одноразового, але його не мають;
- невелика частина хабів співпрацює з пунктами прийому вторсировини (це 2 хаби з Полтави та 3 хаби зі Львова);
- немає практики співпраці з підприємствами з вивезення відходів. Лише один хаб у Львові (Благодійна організація благодійний фонд «Карітас — Сокаль») налагодив партнерство.

Ураховуючи євроінтеграційний процес України в питанні управління відходами, слід звернути увагу на пластикові відходи одноразового використання. Оскільки вже з 3 липня 2022 року в державах-членах ЄС на окремі види одноразової пластикової продукції діє заборона або обмеження, слід надавати перевагу екологічним замінникам. Відповідно, ці заходи культивуватимуть екологічну свідомість людей.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

За будь-якої надзвичайної ситуації, що може спричинити міграцію великої кількості людей, з'явиться додаткове навантаження на управління відходами в приймальних населених пунктах. Однозначно зміни стосуватимуться кількості утворюваних відходів і їх морфологічного складу.

Оскільки ефективного управління відходами потребуватимуть усі ланки системи (мешканці приймальних громад, гуманітарні хаби, підприємства, що займаються вивезенням і захороненням відходів), то узагальнені рекомендації було розроблено для кожної з них.

Задля зменшення згаданого навантаження рекомендовано вживати перелічені узагальнювальні заходи:

1. Регулярно виконувати морфологічне дослідження твердих побутових відходів як ключової складової для ефективного управління відходами в громаді;
2. Розробити програми мінімізації використання одноразових пластикових виробів у громадах України, зосереджуючись на впровадженні їх екологічних замінників;
3. Практикувати екологічну культуру мешканців у сфері поводження з відходами (сортування відходів, здача в пункти прийому вторсировини, мінімізація використання окремих видів відходів тощо);
4. Здійснювати постійний моніторинг законодавчого регулювання сфери управління відходами в громадах України.
5. Розробити комплекс заходів із інформування гуманітарних хабів про способи утилізації небезпечних відходів, зокрема про-термінованих лікарських препаратів;
6. Сприяти налагодженню партнерства між гуманітарними хабами та підприємствами з утилізації та сортування відходів задля зменшення кількості утворюваних відходів.
7. Провести інформаційну кампанію для громадян і гуманітарних хабів про сортування та поводження з відходами.
8. Забезпечити гуманітарні хаби в громадах екологічним посудом або багаторазовою тарою для зменшення кількості пластикових відходів одноразового використання

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ГРОМАДЯН:

1. Зменшити кількість одноразових речей на користь багаторазових альтернатив
2. Здавати небезпечні види відходів (батарейки) в мобільні пункти прийому Екобус (у більшості міст ці пункти є)

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ГУМАНІТАРНИХ ХАБІВ:

1. Повторно використовувати упаковку задля зменшення кількості відходів
2. Не використовувати одноразовий пластик для організації харчування.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ВИВЕЗЕННЯ ТА ЗАХОРОНЕННЯ ВІДХОДІВ:

1. Проведення роз'яснювальної та просвітницької роботи стосовно важливості й нюансів сортування на постійній основі.
2. Розміщення контейнерів для роздільного збору відходів поблизу гуманітарних хабів, оскільки зацікавленість у сортуванні відходів є, але немає відповідної інфраструктури
3. Проведення роз'яснювальної роботи щодо можливості повторного використання упаковки.
4. Ініціювання знайомства з гуманітарними хабами, оскільки представники окремих хабів виявили зацікавленість у цьому.
5. Створення пунктів приймання медичних відходів, зокрема протермінованих лікарських препаратів.
6. Розміщення на сайтах компаній інформації про подальшу долю відсортованих населенням відходів.

НОТАТКИ

[illegible]

ЕК LTAVA

Еколтава — незалежне об'єднання експертів
і екологічних активістів, створене в 2013 році.
Ми допомагаємо громадам впроваджувати екологічні
рішення та ставати природоорієнтованими.

+38 099 984 98 41

office@ekoltava.org
www.ekoltava.org

Україна, Полтава,
вул. Котляревського, 22-б, офіс 601

instagram [@ekoltava.ua](https://www.instagram.com/ekoltava.ua)

Facebook [@Ekoltava](https://www.facebook.com/Ekoltava)

